

סימן כה

הערות בדיני צניעות שבקונטרס אחד

להעיר ברמ"א שהביא שאין לבוש בגדים אדומים, שאינו האdots שלנו אלא צבע הארגן שלבשו האצולה הרומית כמו שאמרו בספרי פרשת ראה פיסקא פ"א שלא אמר הוואיל והם יוצאים בטגא אף אני יצא בטגא הוואיל והם יוצאים בארגמן אף אני יצא בארגמן עכ"ל.

ומכל זה אין ללמד איסור לנשים לבוש שמלות ארוכות ביותר רק ממשום שהגויות לבשות אותן לאופנה. איברא נשים המתקשנות יותר מדי או שמצויאות סכוימים גודלים על בגדים הון בכלל נכל ברשות התורה, וכתבת היזה במאמר בלועזית וחליקתי עוד בין כשרות המזון לבין המשוגג למהדרין שימוש בעל האדם ולא על החוץ עיין במסכת שבת דף כ"א עמוד א', כי בהרבה מסיבות ונסיבות הבשר הוא גלאט כשר אבל מהדר במצוות לא ילך למקומות שם מפוארים ויקרים יותר מדי. כתבי העת של איגוד הקהילות האורתודוקסיות ושל אגדות ישראל בארה"ב סרכו להוכיח את הורכמים פון יגgeo בדוראים, וכבר אמרו במסכת כתובות דף ק"ה עמוד ב' שני דרמאנין ליה בני מתא וכו' ממשום שלא מוכח לנו במילוי דשמייה עכ"ל.

(2)

באות י' דין בזמירות שער הבעל יחד עם אשתו ונראה שיש לשאול לאו דוקא כשהם לבדים אלא גם כשייש אורחים ואורחים האם מותרים לזרם ביחיד והאם אפשר לומר בו תרי קל' לא משתמע, וכותב שלכאורה יש להתיר שלא שייך כאן סברת איידי דחביבה ליה משתמש עכ"ל. הנה עיקר שאלה תרי קל' הוא כשננים קוראים או שרים ואחרים מקשיבים עיין במסכת ראש השנה דף כ"ז עמוד א' אכל כשלולים שרים אוו יותר יש לומר שהאחד אינו שומע את השני כמו שכתבו התוספות במסכת סוטה דף ל"ט עמוד ב' בד"ה עד שכלה, ועוד שבכמה עניינים אמרו דבעבידתיה טריד וכאן כיוון שטרוד בומרה אינו מתכוון ליהנות מkol הנשים ולכן מי שմברך בבית שם הנשים מזרמות והוא אינו רגיל לכך העזה היא שישראל גם הוא. ומה שפרש"י במסכת ראש השנה

ביה, ב' אלול תשנ"ג

לוזג אחד

קבלתי בתחום העתק הערות בעברית לקונטרס בלועזית "עו"ז והדר לכושא" ממחבר ש"ת מהוה אליו שליט"א. לפני כעשר שנים כתבתי לו בעניין אחד ונdfs בשווית בני בנים חלק ב' סימן י"ט אך לא קיבלתי תשובה, וכעבור כמה שניםפגשתיו כשבקורסי בקהלתו. ועיין בבני בנים חלק א' סימן ל' שכתבתי לרבי אחר שם שוגן חיבר קונטרס בלשון האנגלית ושם על מקצת גדולים לאסורה על כל העולם, וכמו בהערות הנוכחות באות א' שהעתיק קול קורא שיצא בארץ ישראל שיש בו צורף הלכות ברורות עם עניינים שאינם בשלהן עורך כמו חיבר גרבאים ואיסור שסע בחצאת ארוכה והוא עצמו כתוב באות י"א שגרבים הן מהרגשת הצניעות של נשים ומשתנה מקום למקום, ואין מורים מזורן קל קורא כי אחד מחבר את הנוסת ומתחמים אחרים ורוב החותמים סומכים על החותמים הראשונים בעלי להתעמק בפרטם ואי אפשר לעמוד על מקור הדברים וטמניהם, ותשובה מנומקת אחת שווה כרוזים הרבה אפילו כשהחתמו גדולים על הכרז עצמו וכל שכן כאן רק היה למראת עיניהם.

(1)

אשר לתוכן הערות. באות ה' דין בלבושים נשים ממשום איסור ובתקתיים לא תלכו, והקשה על לשון מהרי"ק והרמ"א ביראה דעה סימן קע"ח סעיף א' שאין איסור אלא דבר שנגגו בו העכו"ם לשם פריצות וכו' ולהלא בגדי של פריצות כבר אסור מן התורה ללבשו מטעם ולא יראה בך ערות דבר ע' סמ"ק מצוה נ"ז עכ"ל. ואולם בסמ"ק לא הביא סוף הכתוב אלא התחלטו והיה מתןן קדוש ועיקר עניינו לצניעות בבית הכתא ווירחקה מצואה, ובמהרי"ק אינו עוסק בערווה כלל ו אף לא בנשים או במשיכת תושמת לב הגברים אליהן אלא בלבושים שורה של גברים כמספרם ברמ"א והטעם הוא ממשום שחץ וגאה ועיין בבני בנים חלק א' סימן ז' וחלק ב' סימן ל'. ויש

לאשה ליצאת פרועת ראש לשוק כמו שצוח על זה בעורך השלון אורח חיים סימן ע'ה.

ובגמרה פרשו שלצאת בקהלת מותר מדאורייתא אבל אסור לפי דת יהודית ופרש בתורמת הדשן חלק התשובות סימן י' שקהלת דומה לסל וחולול בכמה מקומות לפי שאינה קלואהיפה, ומכאן דיק בעורות בקונטרס בחלק השלישי שפנות שהפרוץ כוה הוא פחות הרבה משוער טפה הרי שאסור ליצאת גם בפתח מגולה והביא כן מכמה אחידנים. ואינו ראה כי יש לפреш בתורמת הדשן שכיוון שצרכיה לכוסות חלק מהראש לנין הו דת יהודית לכוסות אותו החלק בכוסוי מעולה, ומיזו משמע נפרוש העורות מדברי הריב"ז הובאו בשיטה מקובצת שם סוף עמוד י' תחת השם רשי"מ מהדורא קמא שכטב שאפילו קלתה נמי לא משומן צניעות שאי אפשר שלא יראו שערותיה בין הנסרים עכ"ל ואם גם בלי זה רואים שערותיה מחוץ לקלטה מאין רבota. וכל שכן לפני פרוש רבנו יונתן שכטב שאין החסרון בקהלת משום שדומה לסל אלא שאפילו תנינה כפה על ראה קצת שערה מבחוץ מתחת לכיפה הו דת יהודית כגון שיצאה בשוק של רבים עכ"ל שלפי זה ההבדל בין קלטה לכוסוי מעולה הוא שהקלטה אינה מכתה את כל הראש וכן אסורה לפי דת יהודית עד שתיכסה את כל שעדה.

וראשונים אלה נעלמו משווית אגרות משה חלק ابن העור חלק ראשון סימן נ'ח שכטב שהויצאת בפתח מטה משערה מגולה אינה עוברת על דת ולא העלה בדעתו* שלכטוט את כל הראש והוא דת יהודית. ועlyn בתשובה ראשונה שכטבי בנוסח זה [לעיל סימן כא] ונdfsה אחר כך בשנתון אחד שבררתי את שיטות הראשונים מה קלטה, ורוכם סתמו דבריהם בשער הכסוי. והנה בשווית אגרות משה שם חידש שמדאורייתא די בכוסוי רוכב הראש שהרי ופרע את הראש האשא עכ"ל מירי בפריעת רוכבו ומילא כל שרוכבו מכוסה אינה נקראת פרועת ראש, ומוכחה

* (הגיה) נראה שסוכר כעריך ערך בת צידעא שהיה יוצאות במקצת שערות מגילות עיין במסכת בכא בתרא דף ס' עמוד ב' ועlyn בשווית חותם טופר חלק אורח חיים סימן לי' ואילו וריב"ז ורבנו יונתן יರשו כרוכנו גרשום ורשב"ם שם, ונמצא שהוא מחלוקת ראשונים האם לפי דת יהודית כטו את כל השער.

שם שאי אפשר לצמצם דברם בתיכה אחת שלאי יהיה אחד לאחד ואחד לפחות עכ"ל בדוקא نقط דברם או אפילו קריאה בניגון הטעמי שאין לה קצב קבוע מה שאין כן בומרה חווין שאפשר לצמצם, וגם אפילו אי אפשר לצמצם לא יהנה בחזי תיבת שיר ואינו דומה להלל וקריאת המגילה שדברו בהם בכריתא שם שם לא ישמע אפילו אותן אחת מהmagila לא יצא וכן בהלל צריך ליצאת ידי חובתו.

ויש שכטבו שבזירות קודש לא שייך הרהור כמו שהביא באות י' שם מספר שדי חמד. מערכת הקו"ף כלל מ"ב בשם ספר חפץ ה' וצ"ל דברי חפץ שהתייר ביותר מזה ויש אוסרים גם בזירות ועlyn באוצר הפסוקים סימן כ"א סעיף קטן כ' אות ג' וד' וגהמורי זצלה'ה התיר לומר ביחיד ורבם נהגים כן. ומה ששים בקונטרס שאין להתייר אלא למי שקבל הנגעה כו מבית הורי עכ"ל אינה הוראה נכוונה לע"ד כי אטו הוא ספק דאורייתא או וכי הוכראה ההלכה שאו רק במקום שיש מנגג להפרק אפשר למלכת אחרים, אלא מי שיש לו הנגעה מאבותיו ינהוג כמנagem בין לאיסור בין להתייר והשאר יש להם על מי למסור.

(3)

באות י"ד האריך לאסור גילוי שום שער בנשים וחילק דבריו למחשה תלקים, וכיון שנדרשתי לענן זה מכמה רבנים מהם מתירים יתר על המדה ומהם אוסרים לנו אריך קצר. יש לדעת שאיסור פריעת ראש באשה ואיסור שער באשה ערווה והמ שני עניינים שונים, כי שער באשה אסור ממש הרהור כמו שכטב בחודשי הרשב"א במסכת ברכות דף כי' ואילו בפריעת ראש מדאורייתא פרשי"ב בחומש ובמסכת כתובות דף ע"ב עמוד א' שהוא משומן גנאי ונילו או שאין דרך בנות ישראל לצאת כן ולא הזכיר הרהור. וענן נילול אין פרושו שנעשה מכוורת בפריעת הראש כי אדרבה יוופה של אשה היא בשערה וכן פרשי"ב בגמרה שהוא פרעה ראש להתנאות על בועלה, אלא הבוין הוא שאין כבודה של אשה להראות שערותיה ברבים בדרך הפרוצות המופקרות כלל. ובגמרה קראו לה דאורייתא ויש דעתם האם הוא דאורייתא ממש או על כל פנים תקנת חכמים ואסמכותו על הכתוב, ولكن אפילו במקום שאין הרהור כמו היום שבעו"ה דשו ביה רבים מכל מקום אסור

וקשה אם כן הנשים לא נהגו בחצר מנהג צניעות וממלוא אין בוה דת יהודית ומאי הקשה ר' זירא, נזהה און כיינט נשים נוהגות, מה שאין כן אם דת יהודית היא תקנת חכמים שפיר הקשה ורואה לראי'ש. אממן גם לראי' יש לתרץ שאי אפשר לשנות דת יהודית ואפילו אם מקורה במנגה, זו היהת קושיתו של ר' זירא שם שנזבר בשונה כדת יהודית הוא ככל תקנת חכמים שצורך בית דין אחר לבטלה גם אם ביןיטים שינו נשים את מנהגון וזהו שדיק הראי'ן עליל בלשון הוה כלומר שהוים יוצאות כן אפילו אם פעם נזהרו מזה, ותרץ אבוי שמעולם לא נהגו הנשים כן ולא גזרו חכמים שלא יצאת פרועות ראש בחצר אלא רק מחרז לחצר ודרכ' מבוי.

ואולם מוכח ברמבי'ם שדת יהודית תלולה במקומות ממה שכותב בהלכות אישות פרק כ"ד הלכה י"ב ואיז זו היהת דת יהודית וכו' יוצאות לשוק וכו' וראשה פרוע ואין עליה רדי' בכל הנשים אף על פי ששערה מכוכה במטפת עכ"ל ואילו בפרק י"ג הלכה י"א כתוב מקום שדרוך שלא יצא אשה לשוק בכפה שעיל ראשה בלבד עד שייהי עלייה רדי' החופת את כל גופה כמו טלית וכו' עכ"ל, הרי שבמקומות אחרים שפיר יוצאה לשוק בכפה בלבד אף על פי שהיו הקלטה שאמרו עלייה בגمرا שהיוצאה בה עוברת על דת יהודית ועיין שם שהבאתה מעוד ראשונים ואחרונים. ועל כרך ישנו איזה תרוץ לקושיא הניל' ועל כל פנים אין לדוחות דברי הרמבי'ם ושאר הראשונים מפני קושיא. ובאמת גם ברא"ש וכו' אינו מפורש שדת יהודית אינה כוללת גם מנהג הנשים גרידא וכן שלישתו היא כוללת גם דאוריתא, ועיין בספר ארחות חיים שבhalachot גיטין העתיק דברי הסמ"ק לאף על פי כן בהלכות כתובות העתיק לשון הרמבי'ם והאחרונים כתבו שמחבר הארות חיים חיבר גם ספר הכלבו.

(4)

ואריכות דברי העורות שבקונטרס באוט י"ד באה לאסור גילוי אפילו פחות מטפה מבער האשה משום ערוה, בדומה לפחות מטפה מבשרה לדעת הגהות מיימוניות בשם רב"ג שהובאה ברמ"א באורה תיימ סימן ע"ה סעיף א' בשם יש אומרים. אך בהכרז זה מלוי בהקדם, כי כין שנางו נשים לצאת במקצת

בדבורי מדברי רבנו יהונתן הניל' שלפי דת משה עדין היהת מקצת שעורה מגוללה וכן במאירי כתוב שפריעת ראש מדאוריתא היא פריעת ראש לגמרי. והוא סברה חזקה כי בכל התורה רובו ככלו וגם ריב"ן ותורת הדשן יודו לזה, ומה שלא בארו שיש חילוק בין קלטה לבני כסוי מעיליא גם בשעור הכוועץ צריך לומר מפני שקווטא נהגו הנשים בקלטה בגודל כל הראש ולכון החסרון לא היה אלא במאה שהיתה קלעה אבל אין הכיו נמי לפיה דת משה סגי בדורות הראש. ועיין בספר עלי תמר על היירושלמי במסכת כתובות פרק ז' הלכה ו' סוף ד"ה ר"ח בשם ר"י (השני) שדיק שלפי דת משה סגי בכוועץ בגודל כף היד בדומה לבני דראש באיש לענין ברכה שהרי השווים בתורת הדשן, ואני נראה לעז' אלא גם לענין זה כתוב בתורת הדשן האי כדיינה והאי כדיינה עי"ש אבל מכל מקום מדאוריתא סגי בפחות מכל הראש.

וכיוון שכוסי רוב הראש מועל לפיה דת משה אסור רק משום דת יהודית חורנו למא שהארכתי שדת יהודית יכולה להשתנות לפי מנהג הזמן והמקום ובארתי שם ההכרח למד בזה זכות על הנשים המכוסות רוב הראש וחזרו בהן מנוח אמותיהם שיצאו פרועות ראש לגמרי. והנה הסמ"ק במצבה קפ"ד והרא"ש והטור אבן העוז בטימן קט"ז והכלבו בהלכות גיטין שהן העתק מהסמ"ק לא הוציאו מנהג צניעות אצל דת יהודית כלל ובארתי בתשובה שנייה [לעיל סימן כב] שלדעתם גם אסור דת יהודית הוא תקנת חכמים ולא מנהג בלבד וממילא אי אפשר להתרה, אמנם הרבה הראשונים כתבו שדת יהודית היא מנהג צניעות שנางו בנות ישראל כמו שפרשו רשי' ורמבי'ם וסמ"ג ותוספות ר"י' וספר עץ חיים בהלכות כתובה ורבנו יהונתן והמאירי והר"ן וספר עזת נשים בשער השבעי, ועיין בנומיκי יוסף שכותב שם שאין דרך בנות ישראל לעשותו נחפט לדת יהודית. ואולם הבאתי ראייה לדעת הרא"ש ממה שאמרו במסכת כתובות דף ע"ב עמוד ב', אמר ר' יהנן קלטה אין בה משום פרוע ראש, הויב בה ר' זירא היכא אילימה בשוק דת יהודית היא ואלא בחצר אם כן לא הנחת בת לאברהם אבינו שישובת תחת בעלה, אמר אבוי ואיתימא רב כהנא מחצר לחצר ודרכ' מבוי עכ"ל ובראי' פרש לא הנחת בת וכו' שהרי כל הנשים יוצאות לחצר בגלוי ראש,

רשות הרכבים ואולי כוונתו כסמ"ג שכיוון שאינה שווה במובוי لكن אין שערותיה נראות להם כל כך. ולפי זה מותר לגלות קצת שערות בפני אחרים על כל פנים בהיליכה במובוי ונמצא לפि סברת הקונטרס שדין אחד לשער ולמקומות המכוונים בכך אם כן יהיה מותר לגלות שם פהות מטבח גם מבשלה, ולא נמצא בפסקים שכתבו כן בדעת בה"ג וגם קשה לפי מה שהקפיד בקונטרס שלא לגלות חלק מן הביך וכו' ואפילו באקראי.

אבל הנה הא תינה בחזר שלה שיוצאה בה אפילו פרועת ראש כיון שאין שם רואים או במובוי שיוצאה בקהלת כיון שאינה שווה שם, אבל בגמרה אמרו שיוצאה בקהלת גם מחזר לחזר אחרת ופשוט ששהה בחזר וכיון שאחת מהחזרות אינה שלה מי לא עסקין שגרים שם בני משפחה אחרת ואטו האשעה צריכה להביא עמה רדייך כדי שאם תגשוש גברים בחזר השניה תשים את הרדייך מעל לקהלת. וכן מבואר בטור אבן העוזר סימן קט"ז שאם יוצאת בקהלת במובוי שאינו מפולש ותחזר שאין הרבים בוקעים בה לא תצא עכ"ל כלוי מבעלה ועין בראש בשם הירושלמי, הרי שבচזר שאין הרבים בוקעים בה שפיר יוצאת בקהלת בלבד אף על פי שיש שם קצת אנשייה שהורי אם אין שם איש יוצאה אפילו פרועת ראש. ומכאן חורה לשיטות הראשונים שבקהלת נראות מקצת שערות דרך הנסדים או מחוץ לקהלת, כי אם יש בו איסור מצד שער באשה ערוה מי התיר לאשה לשאות בחזר בפני אחרים כי מצד מכשול של הרחו שמשום הר גופה כתוב הטור לא תצא עכ"ל שימושה שאינה מתגresa אבל על כל פנים מגונה לעשות כן, שהטור מפרש קלהה כריב"ז או כרבענו יהונתן שמקצת השערות נראות וכך מגונה יצאת בקהלת בפני אחרים אפילו בחזר והוא הדין במובוי שאינו מפולש ואפילו בנוראה, ומה שכתבו הראשונים שהיוצאה כן שפיר דמי ולית לנו בה היינו מצד דת יהודית והחייב לגרושה בכלך ומכל מקום הדבר מגונה ומתורצת מה שהקשתי לבעל. אבל הרוחנו שבচזר שלה שלא בפני רואים כלל גם הטור מודה שאינה צריכה כסוי ראש אפילו לכתילה ואינה מגונה ועין בב"ח ובפרישה. ועין ברמבי'ם בהלכות סוטה פרק ג' הלכה ה' ובמה שדייקתי בלשונו שדי לאשה בכפה בביתה בפני אחרים ואילו

שערות מגולות שוב אין במקצת הוה דין שער של אשה שדרכה לכוסות כלשון השלחן עורך בסעיף ב', ודברי העורות שייכים לאותו חלק מהשער שנוהגות הנשים לכוסות שאו אסור לגלות אף פחות ממנה ולדוגמה אם יש חלון באמצע הכבש ומן הנקבים שבקלהה לפי פרוש תרומת הדשן, מה שאין כן בפחות מטבח מסביב שרבות נהגות לגלות הוא כשער הבתולה הזיל בתר טעמא. והכלל בו שלא גורו חכמים ממש הרהור אלא מה שרגיל היה מכוונה בדומה לאיסור תורה של ערוה שדרכה של ערוה בגוף להיות מכוסה וכלשון גלי ערוה בכל מקום, ולכן לא אסור לבתולה לצאת בגלי שער אף על פי שיפוי בכר וכמי מוחררים הבהירם אם לא לא בבתולות, כי אם באנו לאסור את המוגלה אין לדבר סוף ונאסר גם גלי עינים שפטים שניים רקה וצואר שגם אלה נזכרו לשבח בכתוב בשיר השירים פרק ד' שסמכו עליי במתכת ברכות שם שער באשה ערוה, ובפרק ז' שיבח הכתוב גם את ראש האשעה ותצרכנה הנשים לצאת רעלות ערביות.

(5)

כיוון שהגענו לכך אין עיר גם בדעת שאכיר לгалות פהות מטבח במקום שרגילה לכוסות. כי הנה בגמרה והתיירו לצאת בקהלת מחזר לחזר דרך מבי עכ"ל ולהלא לשיטת ריב"ז ותרומת הדשן מקצת שערותיה נראות בין הנסדים וכל שכן לדעת רבנו יהונתן שהקהלת מכסה רק חלק מן הראש הלא נראה שער מחוץ לקהלת. והגם שבচזר שלה אין רואים אותה כמו שכתב הריטב"א ולכן יוצאה שם אפילו פרועת ראש לגמרי ועין בתרומת הדשן שכטב שבচזר לא שכחיא רבים עכ"ל וכן בנומי יוסף סימן דבחזרה שאין רבים בוקען שם אינה חוששת בפריעת ראש ממש עכ"ל ולכאורה שניהם לאו דוקא אלא אין שם זרים כלל וצ"ע, אבל במובוי פשוט שיש רואים. ובסמ"ג חילק שמחזר לחזר דרך מבוי מיררי כשאנה שווה במובוי ולכן די בקהלת וכן בתלמידי רבנו יונה פרשו דוקא כשבורתה במוראה מה שאין כן שווה במובוי צריכה כסוי כמו יוצאה לשוק, ועין בריב"ז שכטב ודרך מבוי דמשום בני מבוי אילא משום פריעת ראש ואי קלהה בראשה שפיר דמי שהרי אינה שווה כלום ואין שערותיה נראין כל כך לבני מבוי בין הנסדים עכ"ל ולא באර ההבדל בין בני מבוי לבני

ואולם תמייני כי עיקר דיןו של הଘות מימוניות בשם בה"ג לענין קריאת שמע היא מחלוקת גדולה בין הראשונים בין אחוריים ומחבר הקונטרס לא הזכיר זה וגם בש"ת אגרות משה סתם בדבר, ובדברי הראשונים עיין בספר עניינים למשפט במסכת ברכות דף כ"ד ובאריכות בספר בני ציון על או"ת הכרך ב' סימן ע"ה והרוב התירו בפחות מטפח מבשרה ואכ"ם. וגם בין גדולי האחרונים רבוי המתירים ועין בספר כף החיים וכן משמע בעורך השלחן, ונוהי שלכתחילה יש להורות כפשות דברי הרמ"א אבל בצווף סניף כלשהו ושלא לענין קריאת שמע או שלא כבשרה שדיבר בהם בהגותות מימוניות אלא בשערה בלבד אין להחמיר וכמו שמצוינו חילוק ברמב"ם בין גוף לשער. וכן משמע באור זורע חלק א' סימן קל"ג בשם רבנו חנאנא שכטב וכמו שמצוינו חילוק ברמב"ם בין מטפח שנתגלה מבשרה וכו' עכ"ל שהחמיר דוקא בבשר, ומה שכטב הראבייה סימן ע"ז דכל הני דאמרין הכא טפח באשה ערוה ואפילו היא אשתו ובאהה אחרית אפילו דבר קטן מטפח וכן שוק באשה ערוה וכן שער באשה ערוה כל הני אסור לקרוא קריית שמע כנגד עכ"ל פ"י שכל הני הם לענין קריית שמע ולאiscalל שער איתם לענין פחות מטפח וכן כוונת הଘות מימוניות. רק מה שהביא בספר עניינים למשפט מן האור זורע שכטב פ"י ר"ח הי' שער יוצאה מתוך בגדה ובשרה מכוסה אין בו ממש ערוה כי שער הוא ולא בשר עכ"ל אינו עניין לכוא כי מיiri בנגעה ולא בראיה. וכיון שרבים מתירם בפחות מטפח אפילו בבשר בודאי אין להחמיר בשער.

יהודה חרץל הנקיין

שלא בפני אחרים אינה צריכה כסוי, ברם שם אין ראייה לכך כי הרמב"ם אינו אוסר גilio פחות מטפח אפילו מבשרה כמו שכטב בהאלות קריאת שמע פרק ג' הלכה ט"ז וגם פרשו בקהלת שונה מהראשונים הניל.

והנה בהגותות מימוניות מירי בפחות מטפח מבשרה ובש"ת אגרות משה חילק בסבירה בין בשור לבין שער, ומחבר הקונטרס הרבה לתמונה על מה שכטב בחלק אורח חיים חלק ד' סימן קי"ב אות ד' ולא ונדר שעיקר דבריו שי"ת אגרות משה הם בחלק אבן העוזר חלק א' סימן נ"ח ועוד עין בחלק אורח חיים חלק א' סימן מ"ב, ובפרט מה שכטב בקונטרס בהערותאות י"ד בחלק הראשון והרביעי הוא בהעלם מהאגרות משה חילק אבן העוזר. וה גם שלא הבנתי סברת הגרמי'פ ז"ל בחלק אבן העוזר שם שכיוון שמדאוריתא צריך רוב הראש להיות מכוסה אם כן כל הראש הוא מהמקומות המכוסים שבגוף. וטיסם בהערות שכיוון שהתשובה באגרות משה בחלק אורח חיים חלק ד' סימן קי"ב היא משנת חז"י ואילו באותו חלק סימן ט"ז בתשובה משנת חל"ב כתוב הגרמי'פ שלקרות קריית שמע כנגד מטפח משעד של אשה אחרת תליי במחלוקת ברמ"א בכشر בפחות מטפח ואם כן חוזר בו הגרמי'פ מדבריו הרשונים, תשובה זו נכתבת י"ד שנים לפני מותו ולא כמו שכטב בהערות שהיא משנתו האחורה. ואני יודע האם היא חזרה או סתירה וככמה סתיירות בש"ת אגרות משה מעת רבוי תשובה או שלא רצה להיכנס שוב לעובי הקורה שהרי הזכיר הדבר רק בקוצר.

סימן כו

עוד הערות בדיני צניעות

צניעות שהוכרתי לו וגם צילום הערות כפי שבקש, אבל באותו מכתב שלא נכתב למורה הוראה לא רציתי לעדר על יסודות העניין וכך אבאר א"ה.

(1)

במסכת ברכות דף כ"ד עמוד א' אמר רב יצחק טפח באשה ערוה, لماذا אילימה לאסתכלי

ב"ת, י"ג אלול תשנ"ג
רב אחד

תודה بعد החומר שליח אודות מנהגי בעל ואשתו, בתשובות הגרמי'פ ז"ל לא ראייתי מה להוסיף על מה שכטבתי וטרם עינתי בשאר. שלוחתי לו העתק مما שהשכתי על הערות שבסוף הקונטרס בעניין